

Finskspråkiga krigsbarn till svenska hem – att lära sig svenska genom direktkontakt under ovanliga förhållanden



Paula Rossi

Tutkimukseni käsittelee suomalaisen sotalasten kielellistä kehitystä ja kielen vaihtumiseen liittyviä kysymyksiä. Tähän artikkeliin olen valinnut laajemmasta sotalapsien haastattelumateriaalista kymmenen. Tavoitteenani on selvittää kielenkäyttöä ja kielen vaihtumista sotalapsiaikana Ruotsissa ja Suomeen palattua. Jokaisella artikkelissa mukana olevalla oli äidinkielenä suomi. Heidän ikänsä Ruotsiin lähtiessä oli 2-10 vuotta. Tarkastelen niitä olosuhteita, joissa he oppivat heille vierasta kieltä, ruotsia, ja millaisia kielellisiä vaikeuksia heillä oli. Samoin esitän, miten heidän suomen kielen taidoilleen kävi vieraassa kieliympäristössä ja millaista oli kielellinen sopeutuminen taas Suomeen palattua.

Materiaalina on myös esimerkkejä Svenska Dagbladet -lehden sotalapsia koskevista kirjoituksista.

”Anja!

Tack ska du ha Anja för att du varit en snäll och bra lek-kamrat.”

Alli

Paula Rossi, FT, pohjoismaisen filologian professori/FD, professor i nordisk filologi. Saksan, ranskan ja pohjoismaisten kielten laitos/Institutionen för tyska, franska och nordiska språk, Oulun yliopisto/Uleåborgs universitet. paula.rossi@oulu.fi

Utdraget ovan från år 1945 illustrerar hur två krigsbarn från Finland, med finska som modersmål, efter en tid i Sverige kommunicerar med varandra på svenska, på det omgivande samhällets språk. Vad hade hänt med deras modersmål? Vad hade svenskan för roll i deras språkbruk?

Anja var sju och ett halvt år gammal när hon på våren 1944 förflyttades till Sverige. Orsaken till denna oväntade och plötsliga separation från föräldrarna och syskonen var att hennes hem i Finland hade skadats av bombningarna och det rädde brist på föda. Hon fick ett fosterhem i norra Sverige. Hon och hennes nya familjemedlemmar saknade ett gemensamt språk: hon kunde inte svenska och de kunde inte finska, men de klarade sig med hjälp av gester och minner. Så småningom lärde hon sig svenska genom direktkontakt med svenskar, men även i en svenskspråkig skola. Hon upplevde sig som del av familjen och kallade fosterföräldrarna för mamma och pappa. Efter drygt ett år, när förhållandena hade blivit bättre i Finland, ville Anjas biologiska föräldrar ha henne tillbaka. Skilsmässan från fosterföräldrarna blev smärtsam, eftersom den svenska familjen gärna skulle ha behållit henne kvar i familjen. Situationen underlättades inte heller av det fak-

tum att hon hade glömt bort finskan, sitt modersmål, och ingen talade svenska i hennes omgivning i Finland. Tillbaka i Finland var Anja tvungen att ta privata lektioner i finska för att klara sig i den finskspråkiga skolan. Hon tänkte på svenska och försökte översätta innehållet till finska, vilket inte visade sig vara någon framgångsrik metod.

Anja är ett av de barn som i sin barndom har fått byta språk minst två gånger på grund av att de vistats i en annan språkmiljö än den ursprungliga och senare återvänt till den första språkmiljön. Hon hör till de ca 70 000 finländska barn som skickades till Sverige, Danmark och Norge under vinterkriget, fortsättningskriget och de efterföljande krisåren. Denna masstransport av barn, som kallats världshistoriens största barnflyttning, skedde med båt, tåg och flyg och organiserades på den finländska sidan huvudsakligen av socialministeriets barnförflyttningkommitté, men även på privat initiativ. (Ekberg 1999, 199)

Ett typiskt krigsbarn var 5–8 år gammal och hade en arbetarklassbakgrund (Ekberg 1999, 199). Förtur vid omplaceringen hade barn från Karelen, de barn vilkas hem hade bombskadats samt barn till invalider och stupade (De Geer 1986, 2–3, Ekberg 1999, 199). Ett

stort frågetecken var dock språkkunskaperna. I den ovan citerade artikeln ur Svenska Dagbladet (30.12.1941) påstods att ”*De [Barnen] tala i regel endast finska men lära sig i allmänhet svenska mycket snart*”. Stämde detta? Lärde sig dessa barn svenska och med vilka följder?

Syfte och material

Syftet med denna artikel är att redogöra för språkbruket hos tio f.d. krigsbarn. Avsikten är att ta reda på om och hur de lärde sig svenska under tiden i Sverige. Jag beskriver de omständigheter under vilka de fick tillägna sig det främmande språket och belyser deras möjliga språkliga svårigheter. Jag söker även svar på frågan vad som hände med modersmålet finskan. Jag ger även exempel på vad Svenska Dagbladet skrev om krigsbarn och deras språkvanor under krigstiden. Under de senaste åren har jag intervjuat flera krigsbarn och materialinsamlingen pågår fortfarande. Det material som ligger till grund för denna artikel består av tio intervjuer (åren 2004–2005) med forna krigsbarn samt brev och andra skriftliga dokument som jag fått från de intervjuade (jfr Rossi 2006). Materialet utgörs även av flera artiklar ur Svenska Dagbladet från åren 1941–1942. De tio undersökningspersonerna har alla finska som modersmål. Modersmålet är en väsentlig del av en människas identitet och dess betydelse kan inte poängteras för mycket (se bl.a. Einarsson 2004, 38, Norman 2005, 213). Under vistelsen i Sverige var dessa barn tvungna att kommunicera på ett språk som de inte behärskade, en del hade inte ens hört någon ta-

la detta språk tidigare. Samtidigt hade alla inte möjlighet att umgås med andra finskspråkiga och kontakterna med hemlandet Finland var inte heller regelbundna.

Det påstås att om man börjar lära sig ett nytt språk tillräckligt tidigt, dvs. under barndomen, har man bra chanser att lära sig det framgångsrikt (Dahl 2000, 283). Som framgår av tabellen var några av dessa barn så unga att de var först i början av tillägnandet av sitt modersmål. I allmänhet sägs det att barnet kan yttra ettordsmeningar runt ett års ålder och tvåordssatser runt två års ålder. Vid cirka tre års ålder har barnet tillägnat sig den grundläggande grammatiken. (Börestam & Huss 2001, 26, jfr Abrahamsson & Hyltenstam 2004, 226) Detta innebär att de intervjuade befann sig i olika situationer med tanke på behärskning av modersmålet och inläring av ett nytt språk.

På basis av åldern kan de intervjuade indelas i tre grupper. De tre yngsta sändes till Sverige vid två års ålder, de fyra följande när de var fyra–fem år gamla och de tre äldsta i skolåldern.

Tabell 1. Lista på de intervjuade jämte hur gamla de var när de överfördes till Sverige och vistelsetiden i Sverige. Alla namn är fingerade.

Namn	Ålder	Vistelsen i Sverige
Elsa	2 år	1941–1943, 1944–1947
Leena	2 år	1944–1946
Irja	2 år	1944–1946
Reijo	4 år	1944–1945
Olavi	4 år	1944–1945
Tuomas	5 år	1944–1945
Marja	5 år	1944–1945
Anja	7 år	1944–1945
Raili	9 år	1944–1945
Toini	10 år	1944–1945

De intervjuade krigsbarnen och deras språkinläring

Vid tiden för sin ankomst till Sverige var de tre yngsta barnen två år gamla. Deras modersmål finskan hade inte hunnit etablera sig när de sändes till en helt främmande språklig miljö. Den första flickan i tabellen, Elsa, kommer från Karelen. Hennes far hade stupat i kriget och det var en orsak till att hon sändes till Sverige. Hennes nya hem låg i Östergötland, där hon vistades i två relativt långa perioder, sammanlagt ungefär sex år. Första gången, år 1941, åkte hon till Sverige tillsammans med sin tre år äldre syster som placades i en annan familj, men dock i samma by. Under denna period lärde hon sig att tala svenska, som blev hennes egentliga första talspråk, eftersom hennes kunskaper i finska hade varit så ofullständiga när hon lämnade det egna hemmet i Finland. År 1943 var förhållandena i Finland sådana att hon kunde återvända hem, men tiden i Finland blev kort, och det blev ett kärt återseende mellan Elsa och den svenska familjen i början av år 1944 när hon för andra gången åkte till Sverige. Hon minns fortfarande hur lycklig hon var när hon fick se sin svenska mor på nytt och hur hon lyckligt ropade: ”Mamma, mamma.” När det blev dags att återvända till den biologiska modern i Finland år 1947, skulle hon gärna ha stannat kvar i Sverige för alltid. Senare hade hon täta kontakter med Sverige och som 14-åring valde hon att gå i skriftskola i Sverige.

Elsa fick byta språkmiljö flera gånger, vilket säkert har påverkat

att hon kände sig halvspråkig under hela sin skoltid. När hon kom tillbaka till Finland år 1947 var hon åtta år gammal, gick i andra klassen i skolan, men kunde ingen finska. Hon hade förlorat sitt första modersmål, finskan, och kände att svenskan var hennes egentliga modersmål.

Elsa tänkte på svenska, vilket orsakade språkliga svårigheter i den finskspråkiga skolan. Ett problem var att hon inte lärde sig att stava. Matematiklektionerna, där hon inte behövde språket på samma sätt som under de övriga lektionerna, var de lättaste för henne. Hennes kunskaper i svenska bibehölls trots den finskspråkiga miljön, och hennes skolframgång i svenska var utmärkt: hon skrev laudatur i svenska vid studentskrivningarna. Även i dag, när hon är i pensionsåldern, förstår hon svenska bra.

De två andra tvåringarna, Leena och Irja, är tvillingar och kommer från en barnrik familj från norra Finland. Deras hemstad hade bombarderats hårt våren 1944 och en del av familjens barn skickades till norra Sverige för att kunna vara i skydd. Tvillingarna hamnade i samma samhälle i norra Sverige, men placerades i olika familjer. Under tiden i Sverige träffades de inte regelbundet. De stannade i Sverige lika länge, dryga 2 år. Även om vistelsetiden var densamma, lärde de sig inte "samma svenska" och inte på samma sätt. Leena placerades i ett lärarhem, där modern fäste uppmärksamhet vid hennes språkkunskaper. Fostermodern ville att Leena skulle lära sig standardsvenska och inte någon dialekt. Hon såg till att hennes kunskaper i svenska blev bät-

tre och bättre, medan Irja hamnade i en jordbrukarfamilj som inte på samma sätt brydde sig om hennes språkkunskaper. Irja lärde sig inte standardsvenska utan den dialekt som talades i området. Det fanns även andra barn i Leenas familj, vilket gjorde att hon lärde sig svenska också genom kontakt med dem.

Eftersom Leena och Irja var så unga, försvenskades de snabbt, vilket medförde att de glömde bort det lilla som de kunde finska. När de återvände hem till Finland hade de inte något gemensamt språk med sina biologiska föräldrar, som inte behärskade svenska. Familjen hade flera f.d. krigsbarn hemma, som i början talade svenska sinsemellan. Deras far talade en dialekt som innehöll flera vardagliga ord med svensk påverkan (exempelvis hantuuki 'handduk', ranstakka 'brandstake'). Barnen kunde gissa betydelseerna, vilket underlättade kommunikationen mellan föräldrarna och barnen. Så småningom försämrades deras kunskaper i svenska, medan finska språket blev det starkare språket. Leena hade svårigheter med stavningen av finska ord, Irja med uttalet av finskans s-ljud. Senare i livet har endast Leena haft intensiv kontakt med sin svenska familj och vid besök i Sverige har det alltid varit lätt för henne att tala svenska, vilket inte har varit så naturligt för Irja.

Andra gruppen består av fyra barn som hunnit lära sig finska i Finland. Det fanns häftiga bombardemang över Reijos hemstad i Finland och han sändes till en tryggare miljö. Han fick ett nytt hem i Jämtland, där han stannade nästan ett helt år. Under tiden i Sve-

rige blev hans kunskaper i finska sämre och det uppstod blandspråk. Ett exempel på detta är när hans biologiska mor efter några månader ringde till honom och han sade i telefon: "Luntan kommer." Det snöade, vilket på finska heter lunta tulle. Reijo använde det finska ordet lunta kombinerat med svenskans bestämda slutartikel och översatte det finska verbet till svenska.

När han återvände hem till Finland, sjöng han svenska julsånger, men så småningom fick svenska språket en så stor konkurrens från finskan att han glömde bort orden. Reijo påstår själv att han inte hade några speciella svårigheter med finskan. En orsak till detta kan vara att hans två äldre bröder hade också varit krigsbarn i Sverige och bott där nära honom. De var i nära kontakt med varandra och deras gemensamma språk i Sverige var finska. De äldre bröderna var så pass gamla att de inte förlorade sitt modersmål.

Den andra pojken, Olavi, fick inte något hem i Sverige, utan han fick stanna på ett barnhem. Det är troligen därför han har så vaga minnesbilder av tiden i Sverige. Det påstås allmänt att språkinläring kräver trygghet (Tingbjörn 1994, 27, Ladberg 2003, 85). I hans fall var betingelserna för språkinläring inte de bästa. Den sociala situationen var varken speciellt trygg eller positiv. De övriga barnen talade finska, men de fick inte någon undervisning på eller i finska. Därtill talade sköterskorna ett för honom helt främmande språk, svenska. Resultatet var att han aldrig lärde sig svenska och även hans kunskaper i finska försvagades. Han har senare i livet

haft problem med finskan, både läs- och skrivsvårigheter.

Tuomas skickades till Sverige efter att hans hemby, som låg i östra Finland, helt plötsligt evakuerades. Han åkte med sina två äldre systrar till Vasa och sedan med färjan över till Sverige. Han var då fem år och kommer ihåg hur sköterskorna enbart talade svenska. Språket var inte helt främmande för honom, eftersom hans systrar redan tidigare hade vistats en period i Sverige och efter hemkomsten till Finland hade de använt några svenska ord och uttryck i talet. Hans fosterfamilj, som hade tre barn, bodde i Småland. Enligt hans eget utsago var han tämligen tystlåten i familjen, vilket var helt förståeligt och väntat i en främmande språklig miljö. Finsk och svensk är bland de första ord som han lärde sig under sin vistelse där. I början skrev hans biologiska mor brev till honom på finska. Tuomas kunde inte läsa, men modern skrev med versaler, och de olika stavelserna hade hon markerat med olika färger så att den svenskspråkiga modern i familjen kunde läsa högt dessa brev utan några som helst kunskaper i finska. Så småningom var den biologiska modern tvungen att skriva på svenska, eftersom hon hade fått veta att Tuomas inte längre kunde finska.

Efter knappt ett år, våren 1945, återvände Tuomas till Finland. Flera krigsbarn åkte med samma tåg till Stockholm och deras gemensamma språk var svenska. På färjan hem fanns det sköterskor från Finland, som enligt honom talade ett alldeles fullt och hemskt språk, nämligen finska. Tuomas modersmål finska hade ersatts av svenskan. De enda ord som han

kom ihåg på finska var raha och kello, dvs. pengar och klocka.

Språkens roll ändras snabbt. Det är svårt att bevara en uppnådd språklig nivå utan kontinuerlig användning och direkta kontakter (Tingbjörn 1994, 31), vilket gjorde att även Tuomas ganska snabbt glömde bort svenskan. Han hade varit hemma en månad när han fick besök av ett annat krigsbarn, en pojke, som inte kunde kommunicera på finska. Tuomas märkte att han redan då började ha svårigheter med att uttrycka sig på svenska. Han kom inte ihåg orden längre.

Marjas mor var finskspråkig och far tvåspråkig, men familjens gemensamma språk var endast finska. Det talades aldrig svenska i familjen före kriget. Familjens tre barn sändes till Sverige, eftersom deras hem totalförstördes vid bombningarna. Där placerades de i olika familjer. Den femåriga Marja kom till ett hem i Dalarna. Den välmående familjen med två egna döttrar tog väl hand om henne. Den språkliga barriären som dock existerade i början kom till synes då hon under de tre första veckorna inte sade ett enda ord, varefter hon började tala svenska i stället för finska.

Marjas språkliga utveckling kan man följa genom att läsa igenom hennes brevväxling med de biologiska föräldrarna. Hennes mor var mån om att hon inte skulle glömma bort sitt modersmål och såg till att hon fick finskspråkiga böcker. Det blev ändå en omöjlig uppgift för Marja att hålla kunskaperna i finska levande, och nio månader efter hennes ankomst till Sverige är modern tvungen att skriva till sin dotter på svenska:

Är det verkligen sant, att äiti [amma] måste skriva på svenska till sin egen lilla flicka? Har du glömt helt och hållet finskan? Skulle du inte kunna läsa de roliga finska böcker jag sände till dig, för att inte glömma och skriva till mig ofta på finska. Men kanske kan du det inte.

Trots sina unga år skriver Marja brev och kort hem till Finland. Efter ett års vistelse i grannlandet skriver hon exempelvis till sin biologiska far på svenska. Under intervjun nämner hon exempel på sådana ord som hon upplevde som svåra. I stället för ordet gymnastisera använde hon ordet gymnastiksera. Hon hade lärt sig ordet gymnastik och av substantivet bildat ett verb. Hon undrade också hur krusbär kunde heta samma sak som gruset på vägen. Det var svårt att skilja mellan de olika slags kuliserna.

Vid hemkomsten, efter ett drygt ett år i Sverige, hade hon stora svårigheter med finskan. De äldre systerkonen hade också lärt sig svenska, men hade vid hemkomsten betydligt bättre kunskaper i finska än Marja som i stort sett glömt bort språket. Föräldrarna ville att barnen skulle bli tvåspråkiga och beslöt att fadern i fortsättningen skulle tala svenska och modern finska med sina barn. Familjens barn talade svenska med varandra. Eftersom finskan hade blivit ett främmande språk för Marja hade hon verkliga problem i kommunikationen med modern, vilket även påverkade att hon aldrig mer fick en naturlig kontakt med henne. Marja hamnade i finskspråkig skolmiljö, där hon naturligtvis hade svårigheter med att hitta de finska orden.

I den sista gruppen finns tre flickor som alla var i skolåldern när de sändes till Sverige. Anja var 7 år, Raili 9 år och Toini 10 år när de anlände till Sverige. Av dessa tre flickor är det Raili som hade de bästa möjligheterna till att bevara sitt modersmål. Detta beror på att hennes kontakter med finska språket inte upphörde totalt. Det fanns ett annat krigsbarn från Finland i samma familj och hon undervisades i en finskspråkig klass, som hade grundats i hennes by.

Anja, vars öde presenterades i början av artikeln, och Toini gick i svenskspråkig skola med den följden att deras kunskaper i finska blev sämre. De båda hade samma problem vid hemkomsten till Finland: det var svårt att komma ihåg de finska orden. Toinis språkliga svaghet märktes även då hon började stamma och skolkamraterna hånade henne för hennes användning av svenska ord i talet. I skolan i Sverige hade hon inte förstått vad läraren och de övriga barnen i klassrummet talade. Hemma hos fosterföräldrarna vågade hon inte tala fritt, eftersom de genast rättade hennes språkfel. De förstod inte att detta hade tråkiga konsekvenser. Hon funderade länge på orden innan hon vågade säga dem högt.

Artiklar i Svenska

Dagbladet

Under krigstiden publicerade Svenska Dagbladet artiklar om krigsbarn, hur de hade anpassat sig till Sverige och även om deras språkliga utveckling. I början av 1942 (4.1.1942) påstår folkskolinspektör Ragnar Wallin på följande sätt: ”På förvånansvärt kort tid lära sig de finska barnen

behandla det svenska språket i tal och skrift. [---] Tre till fyra månader tycks vara tillräckligt för barnen att lära sig svenska.”

Familjer som mottagit finskspråkiga barn och familjer som funderade över om de skulle kunna ha ett krigsbarn hemma hade många öppna frågor som gällde språket. För de flesta svenska fosterföräldrar var finskan säkerligen ett fullständigt främmande språk. I artiklarna gavs exempel på familjer med krigsbarn och hur kommunikationen fungerade mellan familjemedlemmarna. I en familj i Stockholm fanns det två krigsbarn från Finland. Flickan var fyra år och pojken drygt ett år. De hade vistats i Sverige en månad när denna artikel (Svenska Dagbladet 12.12.1941) publicerades: ”*Lilla Raili [Den fyraåriga flickan] underhåller henne [sin fostermor] med långa berättelser – tyvärr på finska. Självt förstår Raili allt vad man säger till henne på svenska och upprepar gärna orden, men svarar ännu helst på sitt eget språk.”*

En annan stockholmsk familj hade under cirka tre veckor haft en fosterson, 19 månader gammal, när modern i familjen citerats följande: ”*Han har ett stort finskt ordförråd och vi måste försöka att lära oss en del finska. Även om han naturligtvis snart lär sig att förstå svenska, vill vi inte att han skall glömma bort finskan. Så vi få väl mötas på halva vägen.”* (Svenska Dagbladet 11.1.1942) I praktiken var det väl så att barnet lärde sig svenska snabbare än fosterföräldrarna finska.

Som hjälp till svenska fosterfamiljer publicerade Svenska Dagbladet (1942) ordlistor som hette

Finska till husbehov. De behandlade bland andra följande teman: länder, städer, siffror, släktingar, hälsningsfraser, veckodagarna, kläder, sportsaker och leksaker. Som framgår av följande exempel var olika uttryck på listorna sådana som säkert var till nytta för familjer i umgänget med de finskspråkiga barnen (jfr Kavén 2004, 113–114):

Spring inte ut på gatan!

Älä juokse kadulle! (10.1.1942 Svenska Dagbladet)

Stå inte stilla och frys.

Älä seiso paikoillasi ja palele.

Svenska bilar kör till vänster.

Ruotsin autot ajavat vasenta puolta. (14.1.1942 Svenska Dagbladet)

Sammanfattande

diskussion

Syftet med denna artikel var att redogöra för språkbruket och språkinläringen hos tio forna krigsbarn, som jag intervjuat under åren 2004–2005 (jfr Rossi 2006). De intervjuade härstammar från finskspråkiga hem, men några av dessa barn var så unga att modersmålet inte var etablerat än då de under kriget sändes till Sverige, till en språkmiljö som var helt främmande för de flesta av dem.

Under vistelsen i Sverige, som varierade från knappt ett år till cirka sex år, lärde sig alla utom ett barn att kommunicera sig på svenska på ett tillfredsställande sätt. Deras inläring av det främmande språket svenskan styrdes av olika språkliga och utomspråkliga faktorer, vilket naturligtvis medförde att de intervjuade lärde sig språket på olika sätt. Dessa barn

hade erfarit kriget hemma i Finland. De möjliga traumatiska och ångestfyllda upplevelserna från krigstiden och bombningarna i Finland kunde även verka förlamande för språkinläringen hos några barn (jfr Tingbjörn 1994, 27). De hade ryckts upp från en trygg omgivning och skickats till det okända landet Sverige. De som placerades i svenska hem, som hade egna barn, hade varierande kontakter med språket. Några av de intervjuade hade till och med fått ett sådant hem där barnet uppmuntrade att lära sig svenska. Språkinläringen hos de yngsta skedde enbart i form av informell inläring, i direktkontakt med de som talade svenska. Det inlärd språket var talspråksbaserat. De äldre barnen hade möjlighet att delta i undervisningen, som dock oftast inte var anpassad till krigsbarn.

I Sverige hände det rentav tillbakagång i utveckling av modersmålet finskan. De svenska föräldrarna, som inte behärskade finska, talade svenska till sitt krigsbarn. De finska kontakterna var helt sporadiska och finskanvändningen inskränkte sig till några repliker i telefon, till brevväxling eller i några fall till samtal med andra finskspråkiga krigsbarn. De saknade nästan eller helt finskspråkiga vuxenkontakter. De intervjuade kunde inte svenska när de överfördes till Sverige och när de återfördes till föräldrarna förstod de inte finska överhuvudtaget eller det hade åtminstone hänt en påtaglig tillbakagång i den aktiva språkfärdigheten.

Tillbaka i Finland var det svenska språkets tur att få en svagare ställning. Kunskaperna i svenska hos de barn som inte hade

några kontakter med svenskspråkiga försvagades snabbt i Finland. Alla föräldrar hade inte kunskaper i svenska och deras möjligheter att hjälpa sina barn var begränsade. De enda möjligheterna att hålla svenskan levande var brevväxling med det svenska hemmet eller besök dit. För de yngsta barnen var det svårt eller nästan omöjligt att vara i kontakt med dem om de inte hade lärt sig att skriva svenska och om ingen i den finska familjekretsen kunde svenska. Därtill uppfattade några föräldrar det som en skam att de hade skickat barnet till Sverige och ville inte att barnet skulle upprätthålla några som helst kontakter med familjen i Sverige.

De flesta av de intervjuade hade en god förmåga att anpassa sig i det svenska samhället. Trots olika svårigheter har de intervjuade oftast positiva minnen från tiden i Sverige och många har nära relationer till sina svenska familjer. På basis av mina intervjuer kan man ana att situationen i de svenska familjerna ofta var sådan som det beskrevs i Svenska Dagbladet den 15 december 1941:

”Det går kanske inte så lätt att tala med den svenska tanten, men huvudsaken är att chokladen smakar bra.”

Litteratur

Abrahamsson, Niclas & Hyltenstam, Kenneth: Mognadsbegränsningar och den kritiska perioden för andraspråksinläring. I: Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle, red. av Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. S. 221–258. Studentlitteratur. Lund 2004.

Börestam, Ulla & Huss, Leena: Språkliga möten. Tvåspråkighet

och kontaktlingvistik. Studentlitteratur. Lund 2001.

Dahl, Östen: Språkets enhet och mångfald. Studentlitteratur. Lund 2000.

De Geer, Eric: Finska språket i Sverige. De finländska krigsbarnen i Sverige 1941–1948. Föreningen Norden, Kulturfonden för Sverige och Finland. Stockholm 1986.

Einarsson, Jan: Språksociologi. Studentlitteratur. Lund 2004.

Ekberg, Henrik: Finländska krigsbarn i västerled. I: Finlands historia 4, red. av Henrik Ekberg. S. 199. Andra upplagan. Schildts Förlags Ab. Esbo 1999.

Kavén, Pertti: 70 000 små öden. Tredje upplagan, kompletterad. Sahlgrens förlag Ab. Ota-lampi 2004.

Ladberg, Gunilla: Barn med flera språk. Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle. Tredje upplagan. Liber utbildning. Stockholm 2003.

Norman, Marjatta: Oma kiel – rakkautemme, rikkautemme. I: Från översättning till etik. En festschrift till Irma Sorvali på hennes 60-årsdag den 15 oktober 2005, red. av Paula Rossi. S. 213–216. Acta Universitatis Ouluensis B 64. Uleåborg 2005.

Rossi, Paula: Krigsbarn – tvångssvenska eller ej? I: Svenskan i Finland 9, red. av Veikko Muittari & Matti Rahkonen. S. 224–232. Kielten laitoksen julkaisuja 1. Jyväskylä 2006.

Svenska Dagbladet, 1941–42.

Tingbjörn, Gunnar: Svenska som andraspråk. En introduktion. Lärarbok 1. Utbildningsradion, Natur och Kultur. Stockholm 1994.